

Prosjektet Kattegat – Skagerrak – Västerhavets Kulturarv

Et prosjekt innefor EUs regionalpolitikk 2007-2013 Kattegat/Skagerrak-programmet (KASK)

Bakgrunn

EUs regionalpolitikk 2007 – 2013 legger opp til at samarbeid mellom regionene, på tvers av nasjonale grenser, skal få høyere status. Programmet har tilgang til ca. 121 millioner Euro (EU-midler og norske midler), av disse er 55 millioner øremerket KASK. Dertil kommer en tilsvarende sum penger i form av medfinansiering fra de tre land. Programmet opererer med en støtteprosent på maksimalt 50 % av de støtteberettigete omkostninger, hvilket betyr at prosjektene skal bidra med minst 50 % av omkostninger i medfinansiering. Larvik kommune/Larvik Museum var i samarbeid med Universitetet i Oslo med på fellessøknaden ”Kattegat – Skagerrak - Västerhavets kulturarv”. Det ble søkt om ca. ca 370 000 Euro (omregnet 3 millioner kroner), som er 50 % av prosjektkostnadene. Prosjektet ble godkjent i februar 2009. For nærmere informasjon om programmet, fremtidige konferanser og søknadsprosedyre henvises til nettsiden:

www.interreg-oks.eu

I perioden 2000-2006 har alle norske fylker, med grense mot Sverige, deltatt i et eller flere slike samarbeidsprogram. Nytt for perioden 2007-2013 er at samarbeid mellom regioner som ligger langs en nasjonsgrense i et havområde også kan regnes som grenseregionalt samarbeid.

Kattegat/Skagerrak som programområde er opprettet for å styrke samarbeidet mellom Sørøst-Norge, Nord- og Midt-Jylland og Vest-Sverige. De ulike delene av sørvestlige Skandinavia er direkte sammenbundet av havene Kattegat og Skagerrak.

Visjonen er at programområdet skal bli

“ et attraktivt og konkurransekraftig område som kjennetegnes av kunnskapsbasert samarbeid og bærekraftig utvikling”.

For å oppnå visjonen finnes tre overgripende mål:

1. Fremme bærekraftig økonomisk utvikling

2. Binde sammen regionene
3. Fremme hverdagsintegrasjonen

Alle prosjektforslag skal forholde seg til tre horisontale kriterier:
Bedre miljø, likestilling mellom kvinner og menn, integrasjon og mangfold.

Siden programmet åpnet i 2007 har det vært gjennomført en rekke partnersøk-konferanser der institusjoner og/eller personer med prosjektideer møtes og i beste fall etablerer samarbeid som igjen kan lede fram til søknad. Ofte finner man fylkeskommuner og evt. bykommuner representert blant søkerne til prosjektmidler, eventuelt også større institusjoner, deriblant forskningsinstitusjoner – og enkelte ganger museer. Det blir mer og mer vanlig å bruke profesjonelle prosjektutviklere som håndterer ”EU-retorikken” så vel som den kompliserte søknadsprosedyren.

Man kan spørre hva som får et lite regionalt museum for søndre Vestfold – Larvik Museum – til å ta initiativ innenfor Interreg IVA, som altså i stadig større grad er blitt en arena for store nettverksprosjekter. Det som utløste interessen og initiativet fra oss på norsk side var rett og slett bruken av ordet ”kulturarv” i et avsnitt i programdokumentet, og den mulighet som programmet i seg selv gir for samarbeid på tvers av nasjons- og institusjonsgrenser innenfor det prioriterte området ”Fremme hverdagsintegrasjonen”.

Avsnittet lyder:

Kulturarven er en viktig utviklingsressurs. Det har i århundrer forekommet samvirke over dagens nasjonsgrenser. Forskning om den felles historien og kulturarven, kulturhistorisk opplevelse og historiefortellende elementer kan gi økt kunnskap og et sterkt fellesskap innen KASK-området. (Program for europeisk territorialt samarbeid. Norsk versjon. 2007. s. 54)

Larvik som case

Siden 2004 har kulturminner og kulturmiljøer hatt et helt spesielt fokus i Larvik, først og fremst som del av et stort byutviklings-initiativ forankret i to store kommunedelplaner vedtatt i 2006 og 2007 og i den internasjonale arkitektkonkurransen for Larvik Indre havn (2008). I den forbindelse ble begrepet ”kulturarv” brukt framfor ”kulturminner og kulturmiljø”, for mens dette tradisjonelt viser til de fysiske strukturene, fanger begrepet kulturarv også den immaterielle kulturen. I en samfunnsmessig kontekst er begrepet ”kulturarv” prosessuelt anvendbart fordi det nærmest forutsetter diskusjon og refleksjon. Forvaltning av kulturarven, stedet som bærer av kulturell arv, eierskapsidentitet (nasjonal, regional, etnisk) og til kulturarv som politikkområde har vært fremme som tema i rapporter, folkemøter og faglige diskusjoner. Se også ”kulturarv” på www.intermedia.uio.no/ariadne/

Museet har på ulike måter bidratt i å kontekstualisere kulturminner og –miljøer, levere kunnskap om kultur og samfunn opp gjennom tidene og fylle rollen som ”forteller”. Kulturarv er vel nettopp dette; en måte å tenke historie på og å minnes.

Man ikke skrape dypt i tidslagene før fortellingen om stedet Larvik og dets monumenter blir problematiske størrelser. Den inneholder blant annet en grevelig residens fra 1671 og et like grevelig jernverk (Fritzøe Værk). Larvik ble grevskap i 1671 og var i realiteten dansk område fram til noen år etter 1814. Gjennom hele 1800-tallet og inn i forrige århundre levde minnet om ”det forrige Grevskab Laurvigen”. Vestfold betegnes i historisk litteratur som unorsk og atypisk (grevskapet Jarlsberg lenger nord i fylket) og sterkt preget av dansk innflytelse. Det var således ikke Vestfolds 1600- og 1700-talls historie og kulturarv man rettet blikket mot under nasjonsbyggingen i andre halvdel av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. Og siden må man vel kunne si at 1700-tallet og det ”omskiftelige og bevægelige folkelivet” i Vestfold er viet lite oppmerksomhet. Både lokalt, regionalt og nasjonalt.

For å knytte tilbake til vårt prosjekt, åpner EU-programmets fokus på overnasjonal og felles europeisk kulturarv opp for muligheten til å se nærmere på fenomener som tidligere dels har vært oversett og underkommunisert, fordi de ikke har passet inn eller latt seg innskrive i den nasjonale kulturarven. Prosjektet tar sitt utgangspunkt i begrepet hverdagsintegrasjon, om hvordan å føye deler til en helhet og om å lykkes eller mislykkes i slike ambisjoner innenfor et geografisk område.

Det handler således om ”fellesskap” men like mye om ”fremmedgjøring”. Fra vår side, Larvik og Vestfold vil prosjektet for en stor del ta utgangspunkt i 1700-tallet. Vi ønsker å finne fram til sammenhenger og likheter mellom steder som havet binder sammen og som er gått tapt eller blitt usynliggjort under historiens gang. Som museum er vår hovedoppgave å registrere og dokumentere for å kunne fortelle og gjenfortelle, men også for å kunne utfordre og skape diskusjon. Det tror vi det er mulig å gjøre i dette prosjektet, fordi det å lykkes eller ikke lykkes i å bli del av noe hva enten det er et sted eller en gruppe eller en annen kontekst, ligger alle mennesker nært og er forutsetning for identitet.

Fakta om prosjektet

Prosjektet *Kattegat – Skagerrak - Västerhavets Kulturarv* skal gå over tre år, fra 2009 til 2011 (avslutning i 2012), og har sitt utgangspunkt i erkjennelsen av at flere kulturinstitusjoner omkring Skagerrak og Kattegat sitter med hver sin bit i puslespillet om den felles historien. Målet er å gjøre kulturarven kjent og å øke tilbudet av aktiviteter mellom skoler, museer og andre kulturinstitusjoner; universiteter og forskningsinstitusjoner i regionen. Dette skal oppnås med produksjon av læremidler, familieaktiviteter, vandretustilling, seminarer og publikasjoner. Målet er å revitalisere

hverdagsintegrasjonen som fantes i Kattegat/Skagerrak før inngangen til den moderne tiden og dermed på nytt styrke samhørigheten i regionen.

Prosjektet vil se på hvordan interaksjonen binder sammen kommunikasjon, forflytning av mennesker og ideer som skaper mulighet for handel, transport og tidlig industrivirksomhet i regionen.

Universitetene har forskningskunnskap mens museene står for møtet med allmennheten. Göteborgs stadsmuseum har utviklet en ny pedagogisk arbeidsmetode, og åpner år 2010 sin nye 1700-talls basisutstilling. Vestfold/Larvik har med sin herregårds- og grevskapskultur samt tidlige verks og industrikultur en rik 1700-talls kulturarv. Gammel Estrup Herregårdsmuseet med *Dansk Center for Herregårdsforskning* arbeider med herregårdskulturen som også er felles for alle tre land.

Prosjektaktiviteter

Vandreutstilling om vår felles historie, identitet og kulturelle mønstre over havet. I forbindelse med utstillingene lages det seminarer på deltakende museer.

Webbasert undervisningsmateriell bestående av filmmoduler med forinspilte kursprogram. Modulene brukes som undervisningsmaterie for universitetskurs eller regionale TV-sendinger. Innspillingene blir en samproduksjon mellom universitetenes kunnskap og museenes pedagogiske arbeid. Borås Högskola blir ekstern eksperthjelp med teknisk erfaring med innspilling. Dette gjennomføres i samarbeid med museenes tekniske support.

Prosjekthjemmesiden formidler prosjektets aktiviteter og sørger for prosjektets/materialets fortsatte liv. Larvik kommune er ansvarlig for hjemmesiden sammen med universitetenes innholdsmessige opplegg og museenes kunnskap i formidling.

Pedagogisk program ungdomsskolen (kan også brukes for videregående skole).

Læremiddel Museumspedagoger samarbeider over landegrensene for å sammenstille et konkret og lett tilgjengelig pedagogisk materie. Med utgangspunkt i 1700-tallet og dets verdsett, tankemønstre og foreteelser for å speile dette dagens tilsvarende virkelighet. Materialet utgår fra universitetenes forskning og museenes samlede kunnskap.

Pedagogutbytte For å øke integrasjonen i regionen har vi tjenesteutvikling med temaer og beriker hverandres arbeidsplasser med norsk respektive svensk input. Pedagogen leder spesialaktiviteter/undervisning på respektive museum. Innholdet grunner sig på universitetenes forskningsmateriale og museenes erfaringer.

Tilbakevendende aktivitetsdag for "Nye landsmenn". Personer med utenlandsk bakgrunn tilbys en mulighet til å komme til museene og få aktiviteter knyttet til regionens historie/kulturarv. Larvik Museum/Norskskolen har erfaring med aktiviteten "Fargerikt Kaos" en gang i året da innvandrere inntar museet og gjør det till sitt noen dager. Göteborgs museum har i 5 år drevet "Sfi-prosjektet" med formål å gi "nya svenskar" en del av Vest-Sveriges utvikling og historie. Vi vil utveksle erfaringer omkring dette for å bygge videre med felles kunnskaper i møte med framtiden.

Prosjektorganisasjon og liste over deltagende aktører

Prosjektorganisasjonen vil bestå av nøkkelpersoner fra de delaktige institusjonene som har overordnet og samordnende ansvar i prosjektet:

Lead partner: Göteborgs stadsmuseum

Prosjektleder: Maria Forneheim

Samarbeidspartner, Sverige: Göteborgs universitet

Professor Christer Ahlberger

Norsk prosjekteier: Larvik kommune

Prosjektkontakt: Aina Aske/Ole Alexander Benum

Samarbeidspartner Norge: Universitetet i Oslo

Professor Arne Bugge Amundsen

Samarbeidspartner Danmark: Gammel Estrup Herregårdsmuseet/

Dansk Center for herregårdsforskning

Museumdirektør Brita Andersen

01.03.2009